

Norske Murmestres Landsforening

Nærings- og fiskeridepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Kommunal- og distriktsdepartementet
Adresse Her

Oslo, 03.04.2022

Innspill til ny Norgesmodell for offentlige anskaffelser

Norske Murmestres Landsforening, heretter NML, vil med dette komme med innspill til ny Norgesmodell for offentlige anskaffelser.

NML er en arbeidsgiverorganisasjon for murmestres som driver virksomhet innen mur- og flisleggerfaget. Videre er vi gjennom trepartssamarbeidet sammen med Fellesforbundet fageier i mur- og flisleggerfaget. NML er en bransjeforening som er medlem i Byggenæringens Landsforening, heretter BNL, som igjen er en landsforening i NHO.

Gode offentlige anskaffelser er god samfunnsøkonomi og useriøsitet i de samme anskaffelsene er direkte samfunnsskadelig i forhold til at de som jukser vinner frem foran de seriøse virksomhetene samt at det i tillegg har mange andre alvorlige sider i forhold til den samfunnsstruktur vi kjenner i dag. NML har derfor arbeidet mye med seriøsitet i offentlige anskaffelser både gjennom samarbeidet i BNL og NHO samt lokalt i forbindelse med enkelte kommuners tilnærming til de utfordringene som finnes i byggenæringen.

Vi har merket oss at det har vært lettere å få til mer virkningsfulle tiltak lokalt enn sentralt og oppfordrer derfor til at flere av tiltakene tas inn i forskriften om offentlige anskaffelser. Det er selvsagt svært viktig at effektivitet og lønnsomhet i de offentlige anskaffelsene fortsatt blir ivaretatt.

Overordnet

- Norgesmodellen må ikke bli en brekkstang for å ta livet av de gode tiltakene i de lokale modellene som Oslomodellen, Telemarksmodellen og Skiensmodellen slik at en Norgesmodell må minst være like stram som disse som vi nå ser har virket over tid. Norgesmodellen må heller ta mål av seg til å ta det beste fra disse samt forbedre de gode tiltakene i de allerede velprøvde andre modellene.
- Klausulene, bestemmelsene og tiltakene må i størst mulig grad inn i regelverket som lov eller forskrift – og det oppfordres sterkt at dette gjøres snarest mulig.

- Etterlevelse av bestemmelser i Norgesmodellen samt i selve tilbudsutlysningen må sikres gjennom verktøy for oppfølging i både tilbudsfasen og leveransefasen, eksempel på slikt verktøy er HMS-reg. eller tilsvarende. Leveransene må også følges opp med stedlig tilsyn på byggeplass der det er naturlig samt oppfølging av kontraktsvilkårene. Det synes mye mot vilkår satt i anskaffelsene som f.eks. miljøvilkår og lærlingeklausul og dette må følges tett opp av det offentlige som bestiller.
- Vekting av anbud – pris er ofte gjennomgående kriterie og her oppfordres det offentlige til å vekte kvalitative krav som eksempelvis fagkompetanse, miljøkrav, lærlingeklausul og andre bærekraftsmål i større grad samt følge opp at disse etterleveres i leveransefasen som nevnt over.
- Sanksjonsmulighetene i regelverket må benyttes samt at det må påses at disse er forholdsmessig.
- Det offentlige må sikre kvalitet hos den enkelte bestiller ved f.eks. å opprette et servicekontor for bestillere som er underlagt regelverket for offentlige anskaffelser og seriositetsbestemmelsene i Norgesmodellen samt styrke den enkelte bestillers innkjøpsfaglige kompetanse gjennom økt opplæring med videre.
- Entreprisekontraktene hos Norsk standard må benyttes av bestiller uten avvik da disse er balanserte mellom partene. Bestiller må her sikre at de samme kontraktsvilkår også benyttes nedover i kontraktskjeden mot underentreprenører, også uten avvik.
- Deling av informasjon mellom offentlige etater samt offentlige bestillere slik at man kan avdekke om det hefter noe med den enkelte leverandør som tilsier at denne ikke skal benyttes.

Regelverket

Fast ansatte fagarbeidere i virksomheten og i leveransen

Det er veldig viktig for oss å sikre fast ansatte fagarbeidere for å sikre faget og videreføring av faget i opplæringsfasen i bedrift. Det er så å si umulig å forvalte et håndverksfag i et landskap med høy grad av innleie som fører til manglende bedriftskultur i forhold til produksjon og fag samt at dette gjør det svært vanskelig for ikke å si umulig å drive opplæring.

Det må sikres et visst nivå hos tilbyder på kompetente fagarbeidere (hvorfor gi jobben til noen som ikke skal utføre denne?). Her ser vi for oss at det må være mer enn 50 % egne ansatte fagarbeidere. Uansett så må det kreves mer enn 50 % fagarbeidere på den aktuelle leveransen. Det kan også tenkes at kravet til andel med fagkompetanse er strengere for rammeavtaler.

HMS-kortet må tilknyttes den enkeltes utdanning slik at dette kan benyttes for å ha oversikt over den enkeltes fagkompetanse.

Lærlinger

Kravet må utelukkende knyttes til lærlinger som er definert i forhold til opplæringsloven og under kontrakt med den aktuelle tilbyder eller underentreprenør.

Praksiskandidater vil være med å uthule lærlingeklausulen da disse ikke har noen klar definisjon, og her ser vi at mange hjelpearbeidere blir titulert praksiskandidat for at

leverandøren skal levere på lærlingeklausulen. Vi mener derfor at disse ikke skal være en del av bestemmelsene da det enkelt kan jukses med dette da det er vanskelig å kontrollere.

Vi mener også at det må stilles krav til lærlinger i alle fag der det er mulig. For det tilfelle at det ikke er mulig å skaffe lærlinger så skal dette avklares med oppdragsgiver med begrunnelse hvorfor. Lærlingene skal være på tiltaket i den aktuelle leveransen. Her bes det om at lærlingekravet økes i forhold til forskrift om offentlige anskaffelser samt at andelen lærlinger inntas i anskaffelsesforskriften.

Det å være opplæringsbedrift må ha realitet slik at virksomheten må ha lærlinger, det holder ikke å være registrert opplæringsbedrift. Vi har sett mange eksempler på at virksomheter har vært registrert opplæringsbedrift uten at de noensinne har hatt lærlinger eller hatt intensjoner om å ha lærlinger.

Antall ledd i kontraktene

Det kan kontraheres en underleverandør i et ledd under hvert fag. Slik at underentreprenør på mur kan ha en underentreprenør i tillegg til egen leveranse, hvis hovedentreprenør ikke selv har faget i egen organisasjon. Har tilbyderer som vinner konkurransen ansatte i det aktuelle faget kan han ha en underentreprenør i tillegg til tilbyder på eget fag.

Innleie må telles som ledd hvis ikke så uthules regelverket.

Vi ser stadig eksempler på innleie forkledd som underentreprise slik at her må oppdragsgiver være svært oppmerksom slik at dette unngås. Oppdragsgiver må derfor kontrollere at vedkommende underleverandør ikke er innleie av bemanning men en reell underentreprise. Det vises ellers til forslaget til definisjon av dette i høringsnotatet til Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 19. januar i år avsnitt 3.4.5 på side 45.

Tilbudsfasen

Tilbyder må allerede i tilbudsfasen angi hvem som skal være med på leveransen som underleverandør og dette må igjen bekreftes før kontraktsinngåelse. Hvordan kan man ellers vite hvilken kvalitet man bestiller samt om kvalitative krav i anskaffelsen kan oppfylles av leverandør og eventuelle underleverandører. I tillegg vil dette i større grad hindre useriøse virksomheter da man vil på et tidligere tidspunkt avdekke virksomheter som man har dårlig erfaring med eller som det hefter noe med.

Ovenstående har som regel vært et forhold mellom totalentreprenør / hovedentreprenør og de aktuelle underentreprenører.

NML foreslår derfor at departementet endrer forskrift om offentlige anskaffelser § 19-2, første ledd :

*"Oppdragsgiveren **kan** kreve at leverandøren angir i tilbudet hvilke deler av kontrakten han planlegger at underleverandører skal utføre, og hvilke underleverandører han planlegger å bruke."*

Her foreslår vi at ordet "**kan**" endres til ordet "**skal**" – slik at leverandøren må oppgi hvilke underleverandører som skal benyttes og til hvilken del av leveransen allerede i tilbudet.

Strukturelt

Utlysning av anskaffelser under terskelverdiene

Det er krav til at leveranser over terskelverdien utlyses og dette gjøres blant annet gjennom en digital plattform kalt Doffin.

I forhold til å sikre en etterlevelse av regelverk og seriøsitetsbestemmelser i anskaffelser under terskelverdiene vil vi be om at en tilsvarende utlysning av anskaffelser over f.eks. kr 100 000,- og opp til terskelverdi. Dette kan gjøres noe mer forenklet gjennom en utlysning i en heldigital plattform som bidrar til bedre anskaffelsesprosesser som igjen gir økt transparens og seriøsitet.

Bestemmelsene i Norgesmodellen må også komme til anvendelse på anskaffelser under terskelverdiene.

Kontraksregister

Etablering av et kontraksregister hvor det blir opplyst hvem som får kontraktene og kontraktsummer vil bidra til større gjennomsiktighet. Dette må også gjelde kontrakter under terskelverdi.

Kontroll samarbeid

NML mener også det er helt avgjørende for å lykkes med økt seriøsitet at myndighetene har et omfattende kontroll samarbeid samt at lovhjemlene for informasjonsdeling mellom de ulike kontrolltater og tilsynsmyndigheter må få de nødvendige hjemler for dette på plass. Da kan denne informasjonen blant andre deles med det forslaget til tilsyn nevnt i neste punkt under. Dette bidrar til effektivt å luke ut useriøse tilbydere.

Tilsyn med offentlige anskaffelser og derigjennom reglene i Norgesmodellen

Gode systemer for å sikre etterlevelse av anskaffelsesreglene er et viktig fundament for å sikre effektiv konkurranse. I Norge er det imidlertid en realitet at bedriftene selv må overvåke det offentlige anskaffelsesmarkedet ved å angripe ulovlige og feilaktige kontraktstildelinger gjennom å klage disse inn for KOFA eller anlegge sak i domstolene.

Det eksisterer ikke et offentlig organ som har myndighet til å overvåke og føre tilsyn med markedet for offentlige anskaffelser. Vi mener et slikt organ bør etableres, og det er naturlig å legge kompetansen til Konkurransetilsynet.

Sverige har en ordning der en myndighetsutnevnt instans veileder og fører tilsyn med offentlige innkjøp. Håndhevingen av regelverket for offentlige anskaffelser i Sverige ivaretas dels av det administrative domstolsystemet, dels av Konkurrensverket. Blant rollene sistnevnte har, er å føre tilsyn med om reglene etterleves. Den aktive tilsynsrollen er det ingen som ivaretar i Norge. Klagenemnda for offentlige anskaffelser og domstolene er avhengig av at noen melder fra før de foretar seg noe.

Svenskene har også etablert Upphandlingsmyndigheten, som er en frittstående støttefunksjon for offentlige innkjøp. Det svenske Konkurrensverket skal, gjennom tilsyn, bidra til at offentlige myndigheter endrer anskaffelsespraksis i positiv retning. Vi vil sterkt oppfordre til at Konkurransetilsynet i Norge får en tilsvarende rolle, og vi vil be regjeringen om å legge til rette for en slik effektiv tilsynsordning.

Et tilsynsorgan kan motta klager, men mest interessant er at de kan ta opp saker av eget initiativ. Det være seg overtredelse av regelverket, herunder seriøsitetsbestemmelser. Videre kan dette bidra med en uniform håndhevelse og forståelse av bestemmelsene i Norgesmodellen.

Senter for kunnskapsdeling

Det foreslås etablering av et sentralt senter eller forum for hvordan seriøsitetsbestemmelsene er å forstå samt i den forbindelse at det utarbeides en veileder. Dette for å øke kunnskap og kompetanse hos de offentlige bestillere om bestemmelsene og

anvendelsen av disse. Videre bør det vurderes omfattende kursing av offentlige innkjøpere om bestemmelsene i Norgesmodellen.

Avsluttende kommentarer

Seriøsitetsavtalen mellom Byggenæringens landsforening og Fellesforbundet

Seriøsitetsbestemmelsene, den såkalte "seriøsitetsavtalen" mellom Fellesforbundet og Byggenæringens landsforening går ikke langt nok i å få til ønsket endring. NML stemte imot denne avtalen internt i BNL da vi mente at tiltakene i "seriøsitetsavtalen" ikke gikk langt nok i å sikre den ønskede seriøsitet i de offentlige anskaffelsene samt at vi antok at "seriøsitetsavtalen" ville bli benyttet som en liberaliserende brekkstang for å fjerne strammere og mer virkningsfulle innkjøpsbestemmelser som blant annet i de lokale bestemmelsene i Oslo modellen, Skiens modellen, Telemarks modellen med flere.

Vi vil derfor sterkt henstille de aktuelle departementene til å skjule til disse lokale bestemmelsene for å sikre ønsket virkning.

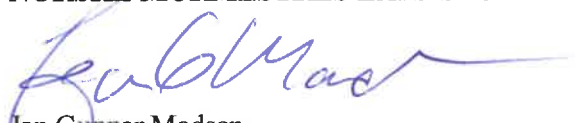
Videre må bestemmelsene utfordre mulighetsrommet i EØS-avtalen der det er nødvendig.

Et viktig tiltak for seriøsitet

Seriøsitetsbestemmelser i offentlige anskaffelser er et av flere viktige og sårt tiltrengte tiltak for å sikre seriøsitet samt bekjempe arbeidslivskriminalitet. Dette for å komme til livs de meget samfunnsskadelige virkningene av svart økonomi samt annen grovere kriminalitet, sikre seriøsitet og like rammevilkår i byggenæringen, og derigjennom ivareta yrkesfagene og fagkompetansen i byggenæringen samt sikre rekrutteringen til bransjen og håndverksfagene.

Med vennlig hilsen

NORSKE MURMESTRES LANDSFORENING

Jan Gunnar Madsen
administrerende direktør / advokat

